

I 2015 var det 75 år siden andre verdenskrig startet i Norge, og 70 år siden landet ble fritt. I forbindelse med denne markeringen hadde Riksantikvaren en egen satsning på krigens kulturminner. Kartlegge krigsminner er et viktige tiltak for å kunne formidle historien om andre verdenskrig. Selv om satsingen er avsluttet vil Riksantikvaren ha fokus på krigens kulturminner i de kommende årene, i samarbeid med kommuner, frivillige og andre interesserte.

Krigsminner på Fornebu

I løpet av de fem årene Norge var underlagt tysk herredømme drev okkupanten en massiv byggeinnsats. For Bærums del er det en kjent sak at arbeidet med planeringen av flyplassen og resten av de påbegynte bygningsarbeidene her ble fullført av tyskerne etter overtakelsen av Fornebu. Det ble også opprettet en rekke geværstillinger av tyskerne fra 1940 av. Disse ligger strategisk plassert med det formål å kunne forsvare flyplassen og flystripa.

Forsvar av flyplassen - maskingeværstillinger/kanonstillinger.

I kartleggingen av krigens kulturminner på Fornebu har det vært registrert en rekke maskingeværstillinger/ kanonstillinger som fortsatt ligger tydelige i terrenget. Noen av dem er holdt ved like eller bygget ut av Heimevernet i årene etter krigen. Stillingene er fordypninger i terrenget hvor veggene er bygget opp med jernbanesviller slik at de får en flerkantet (8 kantet) form. Det er bygget opp en sluse som åpner opp stillingen i bakkant. Noen av stillingene har en smal utstikker i svilleveggen som skjuler en nedgang til et lite underjordisk dekningsrom. Det er også regelmessige plasserte slisser i svilleveggene som sannsynligvis hadde som funksjon å oppbevare ammunisjon. Målet for luftvern er å beskytte området mot trusler fra luften og det krever at luftvernstillingene har rom for full bevegelse og fleksibilitet av luftskyts i alle retninger. Stillingene er gjerne plassert på en høyde eller fjellskjær i terrenget, eller i en liten forhøyning bygget opp rundt stillingen.

Enkelte av skytestillingene ligger i forbindelse med en bunker. Disse er i hovedsak av støpt i betong og ligger mer eller mindre under bakkenivå. Rundt bunkeren og skytestillingene er det tydelige spor etter løpegraver og mulige skyttergraver. Samtidig som bunker, skytestilling og løpegraver har egne funksjoner, utgjør de også sammen en «stilling» med funksjoner som utfyller hverandre. To av de registrerte maskingeværstillingene er solid bygget opp og murt i stein. Disse er med sikkerhet bygget av tyskerne under krigen. De ligger i nærheten av hverandre, innerst i vika ved Kokså.

Alle stillinger og løpegraver er gjengrodde og i mer eller mindre forfall, men lett gjenkjennelige og lesbare. Skal publikum ha en opplevelsen av forsvarsverk som løpegraver og maskingeværstillinger krever det imidlertid kontroll med vegetasjon. Trær og busker bør holdes lave slik at forsvarsverkene er synlige for besøkende. Her er det en jobb å gjøre.

Tekst: Elisabeth Skaset og Ingunn Stuvøy

Bildetekst: Maskingeværstilling, Storøya

Kilder:

I forbindelse med arbeidet med KDP for Fornebu ble det i 1994 laget en dokumentasjonsrapport over bl.a.kulturminner i området. Deler av denne kartleggingen er oppdatert i forbindelse med revidering av kommunedelplan 2 for Fornebu - som i disse dager er under arbeid.

Riksantikvarens hjemmesider